

17. listopad: návrat ke svobodě

10. prosince 2004

Jaké pocity v nás vlastně vyvolává datum 17. listopad 1989? Hovořit o významu tohoto data pro naše novodobé dějiny lze jistě z mnoha úhlů, jinak bude vnímán na Slovensku, jinak u nás. Rozdílné vnímání můžeme také vysledovat u příznivců jednotlivých politických stran, u protagonistů různých politických názorů a preferencí.

Na jednom bychom se však mohli shodnout všichni: tímto datem byly symbolicky otevřeny dveře k návratu svobody do našich osobních, občanských, pracovních i národních osudů. Od tohoto data jsme mohli znovu zakoušet pocity ztracené na sklonku I. republiky, ale také se přestat vmlouvat na nepřízeň – tu národního osudu, tu Moskvy či příslovečného estébáka z „emenvé“. 17. listopad nám všem umožnil být sebou samými, jak v dobrém, tak špatném. A dnes, více než kdy jindy, víme, že Listopad nebyl a nemohl být cílem. Pouze prostředkem, šancí a příležitostí. Je velmi smutné, že někteří dodnes berou toto datum jako cíl sám o sobě a je tragické, že mnozí pořád chápou toto datum jako porážku...

Ne poprvé v českých dějinách vidíme souboj mezi těmi, kteří „mají zásluhy“ a jinými, kteří jim je „upírají“ a odkaz či dědictví onoho osudového momentu se snaží „zpochybnit a ukrást pro sebe“. Ne poprvé vidíme v takové souvislosti souboj iracionálního idealismu, čecháčkovství a sklonů k sebelibosti s pragmatickou, produktivní a racionální snahou jít dál, něco vytvořit a obhájit.

Zásluhy všech Václavů

Jinými slovy, zamýšlíme – li se po patnácti letech nad listopadem 1989, měli bychom zkoumat a ocenit roli všech Václavů. Havlů, stejně jako Klausů, i všech ostatních, bezejmenných, kteří dokázali příležitosti a šance v polistopadové republice využít. Já jsem jedním z nich tak, jako drtivá většina občanů obou našich republik a vy všichni.

Ukradený listopad? Ne!

Nedopustíme proto, aby nám spory o to, kdo komu „ukradl“ 17. listopad, znemožnily vidět riziko, že může být „ukraden“ nám všem. Jednak těmi, kteří porážku totalitní komunistické diktatury berou dodnes jako svoji prohru a jednak těmi, kteří se nestydí tvrdit, že onen ohromující proces návratu svobody, čínotnosti i prosperity vedl jen k obohacení hrstky vyvolených, tunelování a spálené zemi. O to smutnější je slyšet tato slova z úst lidí, kteří dopustili, či dokonce organizovali návrat praktik, za které by se ani předlistopadové represivní orgány nemusely stydět. O to smutnější, že právě v těchto dnech čelíme bezprecedentním útokům na občanské svobody a omezování volné soutěže politických stran. Opět jsme svědky jemného, leč podstatného zaměňování slov legální a legitimní. Stejně jako kdysi nám běhá mráz po zádech ze slov o funny policejních uniformách, nemluvě o těch bez uniforem.

I přesto si nemyslím, že hrozí návrat poměrů před listopadem 1989. Myslím jen, že bychom neměli přehlížet byť jen signály, náznaky, drobná rezidua. Naslouchejme více lidem, kterým právě současné výročí patří asi nejvíce: politickým vězňům. To oni nás varují se zkušeností plíživé totalitarizace let 1945–1948, otevřeného teroru let padesátých a nemravné normalizace 20-ti let po sovětské okupaci. Jejich osudy svědčí nejenom proti otevřeným komunistickým a postkomunistickým bratrstvům, ale i proti těm, kteří oprašují pojmy jako znárodnění či sociální soudržnost, proti těm, kteří devalvují základní občanská práva a svobody pomocí pochybných policejních praktik. Proti těm, kteří nevědí, že svoboda a demokracie se musí hýčkat a zalévat jako křehké květinčky. Proti těm, kterým už zvadla i ta jejich růže!